

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Анотація. Розглянуто проблеми, з якими зіткнулися українські підприємства під час переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аннотация. Рассмотрены проблемы, с которыми столкнулись украинские предприятия во время перехода к международным стандартам финансовой отчетности.

Annotation. The problems of Ukrainian enterprises in the process of conversion to International Financial Reporting Standards have been considered.

Ключові слова: МСФЗ, Закон "Про бухоблік", облік.

Бухгалтерський облік є інформаційною базою для складання не тільки фінансової звітності, а й податкової, управлінської, статистичної, інших видів звітності. Формування достовірної звітності – це одне з найважливіших питань, оскільки економічні і правові важелі створюють низку проблем, що стримують цей процес. З отриманням державного суверенітету в Україні розпочались широкомасштабні економічні реформи. Відмінність у системах господарювання вимагає перегляду системи обліку та звітності суб'єктів господарської діяльності. Нові методи господарювання висувають нові вимоги до якості та способів подачі інформації, яка є основою для прийняття управлінських рішень.

Питаннями МСФЗ у країні займаються такі професійні установи, як Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) та Українська консалтингова мережа (УКМ) ФПБАУ, значний внесок у розробку зазначених питань зробили вчені Петраченко О. А., Франко Ю. П., Яковенчук О. О. та ін. Однак залишається невирішеним ряд питань щодо етапів переходу підприємств до використання МСФЗ при веденні обліку.

Актуальність переходу до Міжнародних стандартів фінансової звітності обумовлена такими факторами:

розширення як вертикальних, так і горизонтальних господарських зв'язків призвело до активізації самостійності суб'єктів господарювання, яким для прийняття рішень необхідна якісна інформація, що повно та вірогідно відображає всі економічні процеси;

стійка тенденція щодо збільшення кількості підприємств, що займаються міжнародним бізнесом;

вихід українських підприємств на міжнародні фінансові ринки, що вимагає надання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів;

потреба у значних іноземних капіталах, тому що використання міжнародних стандартів дає можливість іноземним інвесторам адекватно оцінювати свої вигоди від капіталовкладень у компанію;

поступова інтеграція в європейський економічний простір.

Ці фактори стали підставою для здійснення реформи системи бухгалтерського обліку і звітності. У нових умовах господарювання завданням бухгалтерського обліку є переорієнтування на інтереси споживачів облікової інформації – інвесторів, тому що до цього часу вони обслуговували тільки потреби державних фіскальних органів.

Згодка про міжнародні стандарти вперше зустрічається в Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (далі закон про Бухоблік). Так, у ст. 1 цього Закону під національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку розуміється нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам [1], хоча донедавна розшифровки поняття "Міжнародні стандарти" Закон про бухоблік не містив. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", розроблений у цілях реалізації Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні виправив це, доповнивши ст. 1 Закону про бухоблік абзацом чотирнадцятим такого змісту: "міжнародні стандарти фінансової звітності – прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності" [2].

Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) включають:

– Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS);

– Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS);

– Інтерпретації, розроблені Комітетом з інтерпретації міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRIC) або раніше діючим Постійним Комітетом з інтерпретації (SIC).

МСФЗ – це ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань [3].

Для полегшення введення МСФЗ в Україні було вдосконалено нормативно-правову базу, зокрема було прийнято Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС" (остання редакція від 8 липня 2011 року) [4]. Цей Закон визначає механізм досягнення Україною відповідності критеріям набуття членства в Європейському Союзі і вказує на пріоритетні сфери, у яких здійснюється адаптація законодавства України, зокрема до них віднесений бухгалтерський облік.

Із прийняттям змін до Закону "Про бухгалтерський облік" МСФЗ є не просто базою для розробки національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Починаючи з 1 січня 2012 року вони будуть обов'язковими до безпосереднього застосування низкою вітчизняних суб'єктів господарювання, а також можуть бути використані при підготовці фінансової звітності всіма іншими.

Однак ряд питань щодо провадження МСФЗ залишається невирішеним. Так, наприклад, не зовсім зрозуміло, з якого саме звітного періоду (за 2011 чи 2012 рік) фінансову звітність потрібно/можна складати із застосуванням МСФЗ. Виходячи з положень п. 2 Закону "Про внесення змін до Закону про бухгалтерський облік", цей Закон набирає чинності з дня опублікування, крім пп. 3 і 4 п. 1, що діють з 1 січня 2012 року. Водночас граничним терміном подання річної фінансової звітності є 9 лютого року, наступного за звітним (для фінансової звітності за 2011 рік – це 09.02.2012 р.) [2].

Залишається незрозумілим, які МСФЗ застосовувати для складання фінзвітності. Згідно з вимогами, що висуваються ч. 1 ст. 121 Закону про бухгалтерський облік, для складання фінансової звітності МСФЗ підлягають застосуванню тільки у випадку, коли "офіційно оприлюднені на веб-сайті Міністерства фінансів України" [1]. Проте на офіційному сайті Мінфіну викладено неактуалізований текст (виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, зі змінами станом на 1 січня 2009 року) МСФЗ, що, як відомо, постійно вдосконалюються та змінюються. Тому перед підприємствами, які зобов'язані або самостійно вирішили застосовувати МСФЗ, у повсякденній практиці напевно виникне дилема: яким варіантом МСФЗ керуватися при складанні фінансової звітності – застарілою редакцією, розміщеною на сайті Мінфіну, або ж останньою переглянутою їх версією, щоб дійсно забезпечити порівнянність їх фінансової звітності зі звітами іноземних компаній. Незрозуміло також, з яких джерел підприємства повинні дізнатися про відповідність МСФЗ Закону про бухгалтерський облік. Якщо Мінфін не оновить редакції МСФЗ та наполягатиме на застосуванні варіанта, що опубліковано на його офіційному сайті, підприємствам, для яких складання звітності за МСФЗ не є обов'язковим, немає сенсу складати на їх базі свою фінансову звітність, оскільки, щоб отримати фінансову звітність, насправді складену за МСФЗ, їм доведеться займатися трансформацією даних звітності, підготовленої за застарілою версією МСФЗ, або ж паралельно вести облік фінансово-господарських операцій відповідно до чинних приписів МСФЗ.

Щодо загальних проблем, пов'язаних із упровадженням МСФЗ, можна виділити такі. Так, введення обліку за міжнародними стандартами в компанії вимагає абсолютно нових знань і практичних навичок роботи бухгалтерів та працівників фінансових служб. Виникає необхідність у навчанні та підвищенні кваліфікації співробітників компанії. Кожне конкретне підприємство веде власний управлінський облік, згідно з яким визначає витрати і доходи, а ті форми, що держава визначила для ведення обліку, підприємство складає чисто формально, та не завжди правдиво.

Варто зазначити той факт, що МСФЗ орієнтовані тільки на комерційні підприємства, створені та функціонуючі для отримання прибутку. Отже, МСФЗ жодним чином не регулюють складання звітності некомерційними організаціями, а саме: громадськими, бюджетними, благодійними та ін. Чинні міжнародні стандарти також не призначені для застосування підприємствами малого та середнього бізнесу, що значно звужує сферу їх розповсюдження. МСФЗ не прийнятні для використання середніми, а тим паче малими підприємствами через високі, порівняно з доходами та оборотами підприємств, витрати на складання комплексу звітності за вимогами міжнародних стандартів [2].

Отже, процес упровадження МСФЗ в Україні залишається недостатньо описаним та висвітленим. Ряд положень потребує додаткового роз'яснення. Так, для ефективного використання МСФЗ вітчизняними підприємствами необхідно додатково визначити звітний період, що буде потребувати обов'язкового надання звітності за МСФЗ. Слід постійно оновлювати версію МСФЗ на сайті Мінфіну, адже вона є базою для складання звітності. Також є важливим упровадження системи підготовки кадрів, які зможуть компетентно працювати з МСФЗ. Вирішення цих питань дозволить використовувати всі можливості МСФЗ повною мірою.

Наук. керізн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 2. Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" : Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. 3. Картузова Т. В. Необхідність переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності / Картузова Т. В. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.9. – С. 176–179. 4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.